

5

Musealiseren

Een beeldessay tegen het verlies

In de cultuur van het dagelijks leven worden voortdurend dingen 'weggetoverd'. Ze blijven wel bestaan, maar met een andere betekenis: het alledaagse gebruiksvoorwerp wordt een museumstuk. Soms gebeurt dit zelfs met huizen en complete inboedels. Dat zogeheten musealiseringproces, zoals de term is gemunt door de Duitse filosoof Hermann Lübbe, kent vier fasen. In de eerste plaats dient er sprake te zijn van verlies, of althans de notie van (mogelijk) verlies. Dit zet mensen en organisaties in de tweede fase aan om met urgentie in actie komen, vanuit de 'vijf voor twaalf-gedachte', via stichtingen en comités ter behoud en borging. In de derde fase zien we dat het cultuurgoed in kwestie demonstratief wordt getoond: in vitrines onder spotlight (wanneer het museumstukken betreft) of met floodlight aangelicht (in het geval van monumenten). In beide gevallen ontbreken tekstborden zelden. In de vierde, afsluitende fase is het object in kwestie getransformeerd van een alledaags gebruiksgoed tot 'heilig' verklaard erfgoed dat uit de roulatie van het dagelijks verkeer is onthecht. Maar hoe bewaar je het triviale, het banale in zijn stuitende gewooneheid? De magie van het bewaren is het terrein van de *demiurg*, die chaos omdoopt tot kosmos.

Het proces van musealisering voltrekt zich dagelijks om ons heen. De aanwezigheid van erfgoed lijkt zo vanzelfsprekend, dat we nauwelijks stilstaan bij de achterliggende mechanismen. Voor de meeste mensen is een tijger een tijger, of die nu vrij in de natuur rondloopt, in een dierentuin gevangen zit of is opgezet in een museum. Maar, zoals de museoloog Kenneth Hudson terecht stelt, een tijger in een museum is een tijger in een museum en geen tijger. De betekenis van dieren en dingen is dus contextueel bepaald, ook al willen we dat niet altijd erkennen. In het museum wordt de tijger opgevoerd met attributen zoals vitrines, beteksting en belichting in een choreografie van objecten. Met de tijger spelen we met andere woorden een gevaarlijk spel.

De collectie Jaap Kruithof in Museum Primrose te Mortsel en het MAS in Antwerpen

Zo'n maatschappelijke sjamaan of *demiurg* was de Vlaamse filosoof Jaap Kruithof (1929-2009). Hij verzamelde vanaf 1973 zo'n 10.000 objecten met vooral in zijn laatste jaren een voorkeur voor spotgoedkope, afgedankte dingen. Een absoluut atypische verzameling die hij opstelde in zijn eigen huis in Mortsel, Museum Primrose. 'We gooien te veel weg en we gooien het verkeerde weg', was een van zijn radicale stellingen.

↑ Kunstenaren Benjamin Verdonek en Guy Rombouts maakten op uitnodiging van het MAS te Antwerpen een associatieve installatie met een choreografie van objecten uit de Collectie Kruithof (2020-2022).

Tien jaar na zijn dood presenteerde het Museum aan de Stroom (MAS) te Antwerpen een waardestelling van de Collectie Jaap Kruithof, waarbij de grootstevaste waarde de filosofische betekenis is, als *food for thought*, die de collectie uniek maakt in België (zie ook de bijdrage van Leen Beyers aan dit boek). De visuele kracht van de collectie als ensemble versterkt dit, die bovendien beschikt over een sterk emotioneel potentieel. De cultuurhistorische waarde als ensemble wordt evenwel beperkt geacht, mede door het gebrek aan contextinformatie: de deels gemaakte objectfiches zijn na zijn dood immers vernietigd! Interessant is de constatering dat de veelheid van dingen meer betekenisvol wordt geacht dan de objecten afzonderlijk.

De helft van de 160 dozen is als Filosofische Collectie opgenomen in het MAS en zal niet ter beschikking komen van de wetenschap, zoals een dood lichaam, maar van creatieve verbeelders. Kunstenaars kunnen

BEWAREN

Jaap Kruithof, Benjamin Verdonek,
Guy Rombouts, Octave Debary,
Leen Beyers

er nieuwe, tijdelijke installaties mee maken. De objecten worden alleen passief geconserveerd en niet gerestaureerd: vergankelijkheid mocht en moest immers voor Kruithof zichtbaar zijn. De andere helft, dus tachtig dozen of zo'n vijfduizend objecten, wordt in de samenleving uitgedeeld aan personen of organisaties onder voorwaarde dat zij alles, geheel in de geest van Kruithof, hergebruiken als *upcycling* van een collectie.

Dat religieuze zit in het bewaren dat zit er bij mij in maar ik kan het niet allemaal goed uitleggen maar ik wil ergens iets dat ik denk dat heel waardevol in de kosmos is of voor de planeet dan wil ik dat niet kapotgemaakt hebben.

Jaap Kruithof over de waarde van dingen.

↑ **Verzamelen en herkennen, behouden en borgen, onderzoeken, presenteren en participeren:** in kerkelijke relikvenverzamelingen, die zijn geïdentificeerd en al dan niet (deels) verhuuld veilig bewaard, met certificaten van authenticiteit na 'onderzoek', ostentatief gepresenteerd om te participeren in levende devoties, komen we alle vijf museumfuncties 'in het wild' tegen. Vergankelijkheid is hier niet taboe maar juist thema.

↑ **Het museum en de metafoor van de schatkamer** De nieuwe aanbouw van Museum W te Weert (Limburg), in 2022 ontworpen door Maurice Mentjens, in de vorm van een gouden doos die metaforisch verwijst naar middeleeuwse relikvisten, zoals de Noodschrijn van Sint Servaas te Maastricht (onder).

Huismusea

De illusie dat alles nog is zoals het was. Mevrouw of mijnheer is even weg, maar kan zo weer thuiskomen: de tijd museaal ontkennen.

← ↙

Museum Paulina Bisdom van Vliet te Haastrecht (Zuid-Holland), sinds 1923 bij testament ingesteld.

→

Het Mastboomhuis te Oud-Gastel (Noord-Brabant) dat zelfs nog in 1999 bij testament werd nagelaten. Verval is hier taboe, alsof niet alleen het huis maar ook de museologie heeft stilgestaan.

↑

De praktijk van dokter Moerman te Vlaardingen

Na het overlijden van de Vlaardingse huisarts en alternatief kankertherapeut Cornelis Moerman (1893-1988) verwierf de gemeente Vlaardingen het monumentale landgoed Hoogstad. De aankoop was gebaseerd op een overeenkomst die de gemeente na zijn overlijden het voorrecht van koop gaf, op voorwaarde dat het complex als blijvende herinnering aan dokter Moerman en de door hem ontwikkelde therapie gedurende ten minste 25 jaar in stand moest worden gehouden. De praktijkruimten, met name de apotheek, spreek- en behandelkamer, zijn rond 1930 ingericht en nog vrijwel volledig intact aanwezig, inclusief meubilair en doktersinstrumentarium. Moerman baseerde zijn therapie op proeven met postduiven, die hij aanvankelijk op zolder van de stal huisvestte. Jarenlang had hij met het argument van duivenproeven de stadsuitbreiding tegengehouden en ook na zijn dood wilde hij dat Hoogstad ongerept zou blijven.

De landerijen werden echter direct zonder pardon getransformeerd in een bedrijventerrein en zwembadlocatie. De gebouwen kregen nieuwe gebruikers: zo werd de zolder gebruikt als depotruimte van Museum Vlaardingen, dat het huis ook voor publiek wilde openstellen. Op het allerlaatste moment zag het gemeentebestuur hiervan af, toen antisemitische uitspraken van dokter Moerman in 1996 ruim aandacht kregen in de media. Sinds dat moment wordt deze ruimte intact gehouden en onderhouden door het Museum Vlaardingen en is deze niet voor het publiek toegankelijk. Tegenwoordig zit pannenkoekenhuis de Soete Suikerbol in de stal van de boerderij. Bij de verkoop is wederom bedongen dat de dokterspraktijk, inmiddels een gemeentelijk monument, intact moet blijven. Deze is op afspraak met de eigenaar te bezichtigen. Een gemusealiseerd interieur als los relict, op zich waardevol, doet welbeschouwd geen recht aan de intenties van dokter Moerman, die een gaaf landgoed en levendig centrum voor zijn therapie voor ogen had. Over het graf heen bestemmen is kortom razend moeilijk.

Kunstenaarshuizen
Het betreft doorgaans atelier-woonhuizen, inclusief kunstenaarslegaten.

↑ Het Ruurd Wiersma Museum te Burdaard (Friesland), als woonhuis van een outsider met *horror vacui* vormt een vreemde eend in de bijt van overwegend bourgeois en adellijke huismusea.

Zie ook het contrast tussen:
→ Museum Paul Teta van Elven te Delft (Zuid-Holland)
↓ Ateliërmuseum Jac Maris te Heumen (Gelderland).

Verzamelaarshuizen

↑ Een aparte categorie huismusea in de top van het segment vormen de woningen van collectioneurs, zoals Museum Mayer van den Bergh te Antwerpen.

→ → Met hier als contrast de fictieve rommelwinkel van Malle Pietje, tot op de dag van vandaag legendarisch in het collectief geheugen van Nederland verankerd door de televisieserie Swiebertje in de jaren zestig en zeventig. Een voor iedereen herkenbare *hoarder avant la lettre*.

Musealisering van het dagelijkse leven

De mooiste dag van je leven met een bruidsreportage als herinneringsdocument 'om nooit te vergeten' in het museum.

Links een bruid gefotografeerd in de Meierijsche Museumboerderij te Heeswijk (Noord-Brabant) tegen een achtergrond van opgehangen, grotendeels onbruikbare werktuigen.

Rechts: een bruidspaar in Streekmuseum Jan Anderson te Vlaarding. De fotograaf fotografeert hier de bruidegom die op zijn beurt zogenaamd weer een 'antieke' foto maakt van zijn bruid.

Daan Heerma van Voss

Bewaren

Hoe mijn vader me na zijn dood leerde van spullen te houden

Hij kwam volledig uit het niets, de opmerking van mijn tante, en we wisten niet hoe te reageren, of het beter was om te lachen of om te huilen. Het was drie dagen na mijn vaders overlijden en mijn broer en ik waren naar Haarlem gereden, naar zijn zus, onze tante. Het was een onwennige, onwerkelijke rit geweest, juist omdat we ons de route nog helemaal herinnerden, we kenden elke brug en elke bocht. Het grote verschil tussen herinnering en heden: toen zat mijn vader achter het stuur in plaats van mijn broer, en reden we in de rode gezinsauto, die onlangs was weggesleept door de ANWB, klaar voor de sloop.

Het was de eerste keer na mijn vaders dood dat we haar zagen. De laatste maanden hadden we veelvuldig getelefoneerd. Aangezien hij weinig spraakzaam was over zijn ziekte, zelfs tegen haar, trad ik op als tussenpersoon. Ik sprak de woorden uit die hij liever ongezegd liet. Woorden als: lever, kanker, uitgezaaid. Onze tante deed open en leidde ons naar de woonkamer, waar een koelkastkoude Hollandse appeltaartpunt op ons wachtte. Nadat we een muzikaal programma voor de dienst waren overeengekomen (blues, gospel, géén klassiek) en we over zijn overdadige spullen keuvelden, was daar die opmerking van haar, tussen neus en lippen gedaan. 'En dan te bedenken dat het meeste ervan in de opslag staat.' We staarden haar aan. Naast zijn werkkamer die van vloer tot plafond was volgestapeld met archiefmappen en fotolijsten en kranten en stoelen en oud speelgoed, was er nog een ópslag?

'Jazeker', zei onze tante. 'Ik heb hem vaak gezegd: doe dat nou niet. Gooi wat weg. Hij wist toch hoe ellendig het was geweest om ons ouderlijk huis op te ruimen, hoe veel we wekelijks moesten uitmesten, een jaar lang?' 'Ja ja

ja, zei hij dan. 'Ja ja ja.' Ik kende die tekst. Die had hij de laatste maanden vaak uitgesproken, als ik zei dat hij het goed deed, dat het moeilijk was om ziek te zijn, dat ik het begreep. Ja ja ja.

Helaas, onze tante wist niet wat er in de opslag zat, niet waar deze zich bevond, of hoe we daar achter moesten komen. Niet hoe lang mijn vader die ruimte al huurde. En al helemaal niet waarom hij ons, zijn kinderen of zijn vrouw, er nooit over had verteld. 'Misschien wilde hij niet dat weer iemand zei: gooi in godsnaam weg', zei ze na een tijdje. 'Misschien was er schaamte.' In stilte aten we onze appeltaart op.

Diversen

Het duurde ongeveer een week voordat we in zijn oude bankmappen het afschrift vonden, elke maand zo'n 60 euro, aan een verhuisbedrijf dat volgens Google ook opslagruimte verhuurde. 'Jazeker, meneer Heerma van Voss', zei een telefoonstem tegen mijn broer, 'u huurt bij ons sinds 1993.' Nee, zei mijn broer terug. Dat was onze vader. Onze vader die dus bijna dertig jaar lang een opslag huurde. 1993. Rond die tijd stierven zijn ouders. Spullen uit zijn ouderlijk huis, altijd meegetorst, meubels, speelgoed? Wat zit erin?, probeerde mijn broer nog aan de telefoon. 'Diversen', zei de stem terug. We maakten een afspraak om mijn vaders opslag te bezichtigen, over een week.

Diversen. Een treffender samenvatting van wat we sinds zijn dood hadden aangetroffen in zijn werkkamer, die we vóór zijn ziekte vrijwel niet mochten betreden, is moeilijk te verzinnen. Natuurlijk, er was zijn alfabetisch geordende bibliotheek, met eerste drukken van Gerard Reve toen hij nog 'Simon' heette, een aantal bijzondere uitgaven van

Na het overlijden van zijn vader komt Daan Heerma van Voss erachter dat die niet alleen nooit iets weggooid, maar ook al bijna dertig jaar lang een opslag huurde waar niemand iets van wist. Hij had zijn eigen museum gemaakt, dat draaide om zijn kleine geschiedenis.

Hermans die meer soortelijk gewicht hadden dan de Statenbijbel (waarvan er trouwens ook eentje lag, loeizwaar, met loden sloten, uit 1785). Maar ja, wat te denken van zijn kisten vol oude artikelen, door hemzelf geschreven, in zijn journalistendagen, maar ook door derden die ons niks zeiden? Of van de bergen vergeelde krantenpagina's, van het Algemeen Handelsblad bijvoorbeeld, dat op de cover stilstond bij de Cubacrisis, in 1962. Of anders van de stapels rapporten over de geestelijke gezondheidszorg, waarover mijn vader vaak schreef. Of het plakboek vol foto's van autowrakken en gemengelde lichamen en bloedsporen, bijgehouden en van summiere bijschriften voorzien door mijn opa, politiefotograaf. Vijf paar kinderschoentjes, van inmiddels versteend leer, waar mijn vaders voetjes ooit in hebben gepast. De speelgoedpoppetjes waar hij als kind mee had gespeeld, Koibois & Indianen en de Geallieerden & de Mofen, gemaakt van Elastolin, geperst zaagsel met lijm. Dit was allang geen werkkamer meer. Het was een museum. Een museum met één conservator, waar publiek ongewenst was. Hoe had een precies en verstandig en bekwaam iemand als hij dit laten gebeuren?

Verstopt achter stapels en dozen

Onder het opruimen, tijdens zijn ziekte en na zijn dood, besefte ik al snel dat er natuurlijk niet één moment is geweest waarop dit museum is ontstaan. Het is correcter te stellen dat zijn natuurlijke neiging tot bewaren op duizenden momenten níét waren tegengegaan. Vooral de laatste twintig jaar hadden ze vrij spel gekregen. Mijn broer en ik waren uit huis gegaan: meer ruimte voor zijn spullen. Na zijn pensioen werd zijn werkkamer in toenemende mate het centrum van zijn universum. Mijn moeder zat de helft van de week in haar

buitenhuisje, en had soms het gevoel minder spreekrecht te hebben over het huis dan hij. De spullen stapelden zich op, het huis slibde dicht, wanden die op foto's van vroeger naakt waren geweest, lagen nu verstopt achter stapels en dozen.

Als je niks weggooit, sleep je op den duur een gigantisch net vol spullen achter je aan. En dat 'niks' bedoel ik vrij letterlijk: als we vroeger een poging ondernamen om oude spullen van onszelf weg te gooien (kleren, een wel of niet werkende klok, een lamineerapparaat) dan opende hij de vuilniszakken later weer en bracht hij de spullen terug naar hun 'normale plek', waar ze 'thuishoorden'. ('Weet je soms niet meer hoeveel cd-hoesjes je daarmee hebt gemaakt? En wat als je nou ooit iets moet lamineren?') Toen mijn broer eens oude boeken van mijn ouders verkocht op Koningsdag, ging mijn vader ernaast zitten op een stoeltje, de hele middag bladerde hij door boeken die hij overwoog terug te kopen. Heel soms stuurde ik hem een artikelje door over *hoarders*. Dan reageerde hij beledigd: dat ben ik niet. Dat vond ik overigens ook niet. Ik hoopte alleen dat hij, uit verontwaardiging over de aantijging, aan het opruimen zou slaan.

Het belang van spullen

Naarmate de ziekte vorderde en mijn vader verzwakter raakte, mochten wij (mijn broer, mijn halfzussen en ik) voor het eerst vrijelijk rondlopen in zijn werkkamer, die vroeger verstopt lag in een semi-permanente Dunhill-wolk, achter schuifdeuren met nicotineverkleurd glas-in-lood. Maar nu had hij de energie niet meer om naar zijn bureautje te schuifelen, en er waren steeds weer gegevens nodig, voor bestellingen, voor zorgaanvragen. In februari was het duidelijk dat er nachtzorg moest komen. We moesten ruimte maken in zijn werkkamer, voor een bed. Een opruim-ingreep die hij de weken ervoor consequent had geblokkeerd ('Geen sprake van!') maar die hij nu, schoorvoetend en futloos, had moeten accepteren. In het geheim, vaak met tranen in onze ogen, stopten we dubbele boekexemplaren en videobanden en verweerd speelgoed in vuilniszakken.

GEDURENDE ONZE GESPREKKEN TIJDENS ZIJN ZIEKBED WERD HET ONDERSCHATTE

belang van spullen een van zijn stokpaardjes. Die gesprekken waren kort, ik zat op de bank en hij lag in het ziekenhuisbed in de woonkamer naar de televisie te kijken (en Hugo de Jonge af te zeiken). Als mijn toon te ernstig was, verlegde hij het gesprek naar een uitzending van M die hij abominabel had gevonden, of deed er het zwijgen toe. Na een tijdje was hij dan te moe om verder te praten. Over de ziekte, over de naderende dood, hebben wij het nooit kunnen hebben. Maar over spullen des te meer. 'Speelgoed zegt me meer dan de gehele beeldende kunst bij elkaar', zei hij herhaaldelijk. Hoezo?, vroeg ik. 'Omdat je speelgoed kunt aanraken, je mag ermee spelen, voor zolang als je wil. Spullen lopen niet weg en gaan nooit dood. Zonder mijn speelgoed, zonder mijn platen... ik weet niet wat er dan van me geworden was.' Hij zei niks over zijn eigen vader, een weinig verbaal ingestelde man die al zijn vrije tijd besteedde aan het bouwen van ingenieuze, beeldschone poppenhuizen waar zijn zoon mee kon spelen.

Elastolin-soldaatjes en Star Wars-poppetjes

In zijn betekenisstelsel had speelgoed een status aparte. Waar mijn opa na de oorlog grote partijen Duitse Elastolin-soldaatjes opkocht die hij vermaakte tot geallieerden waar mijn vader mee kon spelen, zo trok mijn vader er vroeger, tijdens Koninginnenacht, in de eerste ochtenduren op uit om in de buurt Star Wars-poppetjes voor mijn broer en mij te kopen. Als ik dan beneden kwam (en hij alweer naar bed was) stond een legioen me op te wachten. Soms dacht ik: wat jammer dat ik niet een vader heb gehad die zei: ik hou van je, of: ik ben trots op je. Op andere momenten dacht ik: zolang hij zoekt naar alternatieven om dat te laten zien, desnoods via speelgoedspulletjes, vind ik alles best.

Wat me tijdens onze ziekbedgesprekken duidelijk werd, was dat het weggooien van spullen die je ooit dierbaar waren geweest, die jou ooit tot steun waren geweest, voor hem neerkwam op verraad. Misschien, daagde me, had zijn onwil tot weggooien meer te maken met solidariteit dan met liefde. Hij was een solidair mens, mijn vader.

Het eerste moment waarop ik me solidair voelde met dat museum van hem, was een jaar of acht geleden, toen

mijn toenmalige vriendin en ik bij mijn ouders aten. Het was een van onze eerste bezoeken aan mijn ouderlijk huis, ik had het uitgesteld, ook uit schaamte voor de staat van het huis, en hoe dit er door de ogen van een ordelijk en strikt type als zij uit moest zien. Er was geen gedachtelezer voor nodig om te zien dat ze inderdaad geschokt was door het bazaarachtige interieur. 'Alles leuk en aardig', zei ze na een tijdje tegen mijn ouders. 'Als jullie maar niet denken dat wij dit gaan opruimen als jullie er niet meer zijn.' Een drukkende stilte daalde neer, als vlak voor een onweer. Mijn vader stond op van tafel en kwam niet terug. 'Wat deed jij nou?', vroeg ik op de fiets aan mijn vriendin. Het werd een knallende ruzie. Onze ruggen raakten elkaar niet toen we in slaap vielen. Later probeerde ze het goed te maken, door mijn ouders een boek van Marie Kondo te geven. Het belandde linea recta op een boekenstapel.

Bewijsstukken, getuigenissen

Marie Kondo. De naam is gevallen. De in 1984 in Japan geboren Kondo brak in de jaren tien van deze eeuw wereldwijd door als opruimgoeroe. In 2015 werd ze door TIME Magazine uitgeroepen tot een van de honderd invloedrijkste personen ter wereld. De centrale principes in haar opruimdoctrine – gooi elke dag iets weg en houd alleen de spullen die vreugde brengen, die 'joy sparken' – sloten uitstekend aan bij bredere consuminder-trends, met als gevolg dat ons collectieve interieurideaal in korte tijd aanzienlijk minimalistischer werd.

Als kind uit een overvol, rommelig, chaotisch huis omarmde ik deze tendens. De appartementen waar ik woonde waren opgeruimd of zelfs kaal, gasten vroegen zich af waar mijn meubels waren, of ik net was verhuisd.

Maar sinds ik meer tijd ben gaan doorbrengen in mijn vaders museum, is mijn perspectief gaan schuiven. Vreugde (*joy*) is niet het enige te hanteren criterium bij het beslissen welke spullen weg te gooien. Wat te denken van begrip? In deze kamer kan ik mijn vaders leven reconstrueren, ik vind oude klassenfoto's, de eerder genoemde kinderschoenen, familieportretten vol sepia-gezichten die ik nooit heb gezien maar waar het zijne in schemert. De Star Wars-poppetjes die hij op de Vrijmarkt voor ons scoorde, opgeslagen in Brabantia-boxen. Oude tekeningen,

van een van zijn kinderen, oude pasfotootjes, bij zijn bureau, onze oude schoolrapporten. Liefdevolle foto's die hij van mijn moeder heeft gemaakt; of foto's van ons samen, hij pakt me liefdevol op, we lachen naar elkaar. Het zijn bewijsstukken, of getuigenissen. Niet alleen van feiten, maar ook van liefde, die er ooit is geweest, al waren er geen woorden voor. Of hij het zo bedoeld heeft weet ik niet, maar bij momenten zie ik dit museum als een verzameling uitnodigingen-in-object-vorm; ken mij, duid mij, raak me aan zoals degene die mij heeft gekocht me heeft aangeraakt, leer hem of haar kennen via mij.

Zo leer ik mijn vader opnieuw kennen, en wel op zijn voorwaarden: zonder dat ik hem kan tegenspreken, zonder dat ik hem kan afwijzen. Sparken al die spullen die we vinden of sorteren ze joy? Nee. Hun waarde gaat verder dan vreugde, en verder dan verdriet. Af en toe betrap ik mezelf op een gedachte die ik eerder onvoorstelbaar zou hebben gevonden: had hij maar meer achtergelaten.

Het doodvonnis van een object

In de Berlijnse wijk Kreuzberg bevindt zich het Museum der Dinge, een

museum vol alledaagse objecten, föhns, mobiele telefoons, meubels of kleren, via welke de geschiedenis tastbaar en invoelbaar wordt gemaakt. Volgens mij heeft mijn vader dat museum nooit bezocht. Waarom zou hij ook? Hij heeft zijn eigen museum gemaakt, dat niet zozeer draait om onze grote geschiedenis, maar om zijn kleine geschiedenis, die niemand heeft gekend zoals hij.

Helaas is het voor ons niet duidelijk geworden hoe na zijn dood met zijn spullen om te gaan. Misschien houd ik mezelf voor de gek, maar ik denk dat dit bewust was. Hijzelf kon het weliswaar niet opbrengen om een doodvonnis van welk object dan ook te tekenen, maar hij was dan ook de curator. Als gezegd, spullen zijn uitnodigingen – als ze eenmaal geopend en doorvoeld zijn, als we erop in zijn gegaan, staat het ons vrij om afscheid ervan te nemen. Bij sommige spullen is dat al gebeurd. Voordat de kist werd gesloten, heb ik hem zijn pantoffels aangedaan, versleten sandaaltjes die jarenlang over onze vloer schoven. Ik moest wel. Ik wilde niet dat hij koude voeten kreeg.

Er zullen spullen zijn die een prominente plek bekleedden in zijn museum maar die ons weinig zeggen.

Mogen weg. Andere geven we een goed nieuw thuis. Weer andere zullen we zelf houden. Wij maken onze eigen musea nu.

De box van onze vader

Vandaag is het zover. Mijn broer en ik staan in een grote loods vol genummerde houten 'boxen', feitelijk houten containers, tot aan het plafond opgestapeld. De box van onze vader bevindt zich helemaal aan de zijkant, zijn naam staat op een krullend stukje tape. De sloten worden verwijderd, de houten deurplaat wordt verwijderd. Wat we vinden? Niks onverwachts, niks nieuws, meer van hetzelfde. Een houten container, ramvol met meubels, poppenhuizen, en honderden speelgoedsoldaatjes, een voor een in beschermend krantenpapier gewikkeld. Wat een werk, wat een aandacht. Papa, wil ik zeggen. Papa, we hebben je spullen gevonden.

Gepubliceerd in *NRC Handelsblad*
28 mei 2022

